

Doofblind specifiek wonen

binnen een organisatie voor mensen
met een verstandelijke beperking

Deze uitgave is een product van het
Bartiméus expertisecentrum Doofblindheid

Hoeveel mensen met doofblindheid zijn er woonachtig binnen uw organisatie?

Aanleiding

Binnen Bartiméus dienstverlening zien de medewerkers regelmatig mensen met problemen met zien en horen (ook wel doofblindheid genoemd) binnen organisaties voor mensen met een verstandelijke beperking. Deze mensen hebben recht op goede ondersteuning maar willen of kunnen niet altijd verhuizen naar een voorziening voor mensen met een zintuiglijke beperking zoals wonen bij Bartiméus. Om de zorg voor deze groep mensen goed vorm te geven adviseert en ondersteunt Bartiméus in het opzetten van doofblindenwoningen binnen organisaties voor mensen met een verstandelijke beperking. In deze publicatie laat het Bartiméus expertisecentrum doofblindheid in vogelvlucht zien wat er komt kijken bij het opzetten van een doofblindenwoning. Voor het maken van deze publicatie is het boek *Aangeboren doofblindheid* van Saskia Damen en Mijkje Worm als basis gebruikt en aangevuld met praktijkervaringen van diverse medewerkers van Bartiméus.

Het komt regelmatig voor dat (dubbel)zintuiglijke beperkingen niet worden opgemerkt of niet resulteren in de juiste ondersteuning.

Het blijkt dat mensen met aangeboren doofblindheid nog een enorme ontwikkeling kunnen doormaken als zij gespecialiseerde begeleiding krijgen in een aangepaste woonomgeving.

Belang van doofblindspecifiek wonen

Mensen met doofblindheid hebben een andere ondersteuningsvraag dan mensen zonder doofblindheid. De ervaring is dat het in een omgeving waar maar een enkele persoon met doofblindheid woont, doorgaans niet lukt om aan deze bijzondere ondersteuningsvraag te voldoen, met gedragsproblemen en/of een ontwikkelingsstilstand tot gevolg.

Voor wie

Deze publicatie is samengesteld voor beleidsmakers, managers, orthopedagogen en andere geïnteresseerden die zich bezig (gaan) houden met het opzetten van een doofblindenwoning binnen een organisatie voor mensen met een verstandelijke beperking.

Definitie doofblindheid

De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) gebruikt de term “doofblindheid” voor mensen die beperkingen hebben in zien én horen. Op basis van de normen voor slechtzienden en slechthorendheid gaat het om mensen met een verstandelijke beperking die een gezichtsscherpte hebben kleiner dan 0.3 en/of een gezichtsveld kleiner dan 30 graden en een gehoorverlies groter dan of gelijk aan 26 decibel aan het beste oor.

Gevolgen doofblindheid

De impact van doofblindheid is altijd groot, ook bij mensen die op het niveau van een verstandelijke beperking functioneren. Vanwege een tekort aan zintuigelijke informatie, zogenaamde “deprivatie”, lopen mensen die al vroeg doofblindheid hebben (ook wel aangeboren doofblindheid genoemd) vaak een achterstand in de ontwikkeling op. Het gebrek aan overzicht, het weinig beheersen van vaardigheden, problemen in de communicatie en probleemgedrag beïnvloedt continue het functioneren. Geen persoon met doofblindheid is gelijk. De grote verschillen tussen het al dan niet aanwezig zijn van restvisus en gehoor in combinatie met persoonlijke kenmerken, karakter en de mogelijkheden en de ervaringen die de persoon met doofblindheid opgedaan hebben, maken ze tot unieke personen met uiteenlopende mogelijkheden en beperkingen. Om mensen met aangeboren doofblindheid optimale ondersteuning te kunnen bieden is een specialistische begeleiding nodig zoals doofblind specifiek wonen en aangepaste dagbesteding. Een passend zorg zwaarte pakket is hierbij helpend om de intensieve zorgvraag te beantwoorden.

*“Wij hebben ons nooit gerealiseerd wat de impact is van doofblindheid”
Het is geweldig dat Bartiméus ons dit probleem zo duidelijk kan maken en bruikbare handvatten aanreikt.*

Zorg Zwaarte Pakket

Er is geen ZZP voor mensen met doofblindheid. Richt je bij het aanvragen van een ZZP op het auditieve pakket waarbij je duidelijk de dubbele zintuiglijke beperking verwoordt. Het Bartiméus expertisecentrum doofblindheid kan hierbij ondersteunen.

Doofblindspecifiek wonen

Om een woning geschikt te maken voor mensen met doofblindheid, noemen we hieronder, op hoofdlijnen, een aantal punten om rekening mee te houden. Omdat doofblindspecifiek wonen meer is dan het aanpassen van een woning behandelen we ook andere aspecten welke betrekking hebben op doofblindspecifiek wonen.

Groepsindeling

Uit praktijkervaring blijkt dat een groepsgrootte van vier tot zeven mensen met doofblindheid passend is. Dit geeft mogelijkheden tot sociale interactie, en biedt tegelijkertijd voldoende overzicht. De hulpvragen van mensen met doofblindheid zijn vaak divers. Omdat de begeleiding veelal 1 op 1 plaatsvind kunnen mensen met uiteenlopende hulpvragen bij elkaar wonen. In een woning met zeven mensen kunnen het grootste deel van de dag twee begeleiders zijn. Dit biedt flexibiliteit en ruimte om de woning te verlaten / naar buiten te kunnen. Een begeleider is van het begin tot het einde van de dienst gekoppeld aan een aantal mensen met doofblindheid zodat ze weten op wie ze een beroep kunnen doen. Zo min mogelijk wisselingen van begeleiders biedt rust.

Verlichting, contrast, gelijdelijnen, ruimteherkenners en voelbare verwijzers in een doofblindenwoning.

Omgevingsaanpassing

Om een woning geschikt te maken voor wonen aan mensen met doofblindheid zijn hulpmiddelen voor oriëntatie, communicatie, goede verlichting, kleurcontrasten (voor mensen met restvisus) en goede akoestiek (voor mensen met restgehoor) van belang. Daarnaast is het belangrijk dat de begeleiders continu zicht kunnen hebben op de mensen met doofblindheid. Het is fijn, als er bijvoorbeeld in de keuken, ruimte is om samen te werken. Begeleiders maken vaak van dichtbij contact met de personen met doofblindheid, het is prettig om hierbij gebruik te maken van een rolkrukje. Zo zit je op gelijke hoogte met de persoon met doofblindheid en door het rollen met het krukje over de vloer beweeg je je langzamer voort dan wanneer je loopt. Zo kunnen de personen met doofblindheid de begeleider makkelijker volgen.

Hulpmiddelen

Er zijn diverse hulpmiddelen, die mensen met doofblindheid en een verstandelijke beperking kunnen gebruiken. Hierbij kan gedacht worden aan het dragen van een bril en/of een gehoorapparaat maar ook aan technologische ondersteuning zoals de "Heartbeat", een systeem waarmee een persoon met doofblindheid een begeleider kan roepen.

Ook zijn er mogelijkheden om invulling te geven aan de vrije tijd, bijvoorbeeld met een tablet of schakelaars welke zijn verbonden aan een computer. Het kan

gebeuren dat een hulpmiddel in eerste instantie wordt afgewezen omdat de meerwaarde niet duidelijk is voor de persoon met doofblindheid en een verstandelijke beperking. Alle hulpmiddelen, ook de bril en de gehoorapparaten, gaan vaak gepaard met een plan van aanpak en begeleiding door specialisten van Bartimeus.

Specifieke begeleidingsaspecten

Vaardigheden en scholing begeleiders van een doofblindenwoning

De ondersteuning aan mensen met doofblindheid is zeer specialistisch en vraagt om (voortdurend bijhouden van) kennis, een grote mate van inlevingsvermogen, geduld en doorzettingsvermogen. De begeleiders moeten open staan voor veelvuldig lichamelijk contact en nabijheid kunnen bieden. Begeleiders proberen zich continu te verplaatsen in de wereld van doofblindheid. Deze wereld is heel anders dan een horende en ziende wereld waarin we razendsnel verbanden leggen. Mensen met doofblindheid doen veel op de tast, dit kost veel tijd en vraagt een laag begeleidingstempo. Methodisch kunnen werken is een vaardigheid die je nodig hebt om het leven van een persoon met doofblindheid voorspelbaar en veilig te maken. Door methodisch te werken leren mensen met doofblindheid activiteiten herkennen. Wanneer ze tot herkenning komen, kunnen ze er zelf invloed op uitoefenen. Daarnaast is een goed observatievermogen en kritisch naar je eigen functioneren durven kijken met behulp van video interactie begeleiding een onderdeel van het werk. Om begeleiders bewust te maken van de impact, de gevolgen en de mogelijkheden van mensen met doofblindheid zijn er diverse scholingsmogelijkheden, zoals ervaringslessen en scholingen over doofblindheid, contact en communicatie. Het is van belang dat de begeleiders op de werkvloer ondersteund worden door middel van coaching, zodat ze de opgedane kennis leren toepassen in de praktijk.

“Een van de eerste dingen die ik geleerd heb is zitten naast de cliënt om beschikbaar te zijn en de vertrouwensband te herstellen. Ik vond het als begeleider moeilijk om stil te zitten en voor mijn gevoel niets te doen. Maar door beschikbaar te zijn en naar de cliënt te kijken, heb ik een goede basis weten te leggen voor de relatie met de cliënt”.

“We merken dat het team veel heeft aan de adviezen en wij merken in het gedrag dat de cliënt veel rustiger geworden is. Om de zorg optimaal vorm te geven willen wij binnen onze instelling doofblind specifiek wonen gaan aanbieden”.

Lichamelijke beschikbaarheid te zien aan het been aan been contact en de beschikbaarheid van de hand van de begeleider welke wordt vastgehouden door de cliënt.

Contact, interactie en communicatie

Belang van communicatie

Communicatie is van essentieel belang. Via gesprekken kan iemand zijn gedachten, gevoelens en indrukken met anderen delen. Communicatie gaat over het uiten van jezelf, van eigen identiteit. Vaak weten mensen beter dát er naar ze geluisterd is, dan wat er precies besproken is. Daarnaast is communicatie nodig om een indruk te krijgen van iemands mogelijkheden op alle gebieden van het dagelijks leven. Daarom zien wij binnen Bartiméus communicatie, ongeacht de leeftijd van de persoon met aangeboren doofblindheid, als de belangrijkste voorwaarde voor ontwikkeling op alle terreinen.

Communicatie in de praktijk

Medewerkers van Bartiméus dienstverlening krijgen regelmatig vragen over contact en communicatie bij een persoon met doofblindheid. “Persoon staat niet open voor contact” of “we weten niet hoe we contact kunnen maken” zijn veel gestelde vragen. Er zijn vaak problemen in het aangaan van het contact en het op gang brengen van de interactie bij mensen met doofblindheid. Mensen met doofblindheid nemen de wereld anders waar dan de horende en ziende mens. Hierdoor uiten ze zich anders, deze signalen zijn niet altijd duidelijk voor de begeleiders. Het gevolg is dat het contact en de communicatie niet goed afgestemd zijn en er verstoringen zijn op het gebied van de relatie tussen de persoon met doofblindheid en zijn begeleiders. Door middel van Video Interactie Begeleiding (VIB) doofblindspecifiek, het interventieprogramma Contact en hogere kwaliteit communicatie (HKC) worden begeleiders hiervan bewust gemaakt en krijgen ze handvaten aangereikt om het contact, de interactie en de communicatie met de persoon met doofblindheid te optimaliseren.

Communicatiemiddelen

Naast tactiele communicatie (zoals op de foto waarin vier handen gebaren te zien zijn), kunnen er (voorwerp)verwijzers, (voelbare) pictogrammen en geuren gebruikt worden in de communicatie, ook voor mensen met doofblindheid met een laag ontwikkelingsniveau. Een nieuwe vorm van tactiele communicatie is social haptic communication. Hierbij teken je als communicatiepartner van de persoon met doofblindheid op deel van het lichaam zoals de rug, een bovenbeen of bovenarm, wat er zich in de omgeving afspeelt.

Wat kan Bartiméus bieden

Bartiméus kan organisaties voor mensen met een verstandelijke beperking met verschillende diensten ondersteunen. Voor mensen met doofblindheid zijn er specifieke ondersteuningsproducten welke opgedeeld zijn in diagnostiek, scholing, teambegeleiding, advisering en voorlichting. Alle trajecten worden op maat aangeboden en geleverd.

Diagnostiek:

- a. Visueel Functie Onderzoek
- b. Observatie en advisering op het gebied van zintuigelijk functioneren
- c. Ontwikkelingsonderzoek (Assesment Van Dijk)
- d. Communicatie-onderzoek
- e. Tactiel Profiel
- f. Verlichtingsonderzoek
- g. Hulpmiddelenonderzoek
- h. Onderzoek inzet van technologie
- i. Onderzoek dag- en vrijetijdsbesteding

Scholing:

- j. Ervaringslessen
- k. Kijk zo kan het ook trajecten
- l. Scholing aangeboren, verworven en ouderdomsdoofblindheid
- m. Cursus (tactiele) gebaren / totale communicatie/ social haptic communication
- n. Scholing Contact en Make sense
- o. Scholing inzetten van tast
- p. Opbouwen van een vertrouwensrelatie
- q. Hechting

Teambegeleiding:

- r. Met begeleiders de adviezen van Bartiméus in de praktijk brengen en bijsturen waar nodig
- s. Coaching on the job
- t. Video Interactie Begeleiding (VIB) doofblindspecifiek

Advisering op gebied van:

- u. Audiologisch onderzoek en hoortoestelgewenning
- v. Uitvoering van Sensorische Integratie
- w. Dag- en vrijetijdsbesteding, outdooractiviteiten
- x. Veilige auditieve omgeving

Voorlichting:

- y. Aansluiten bij een werkgroep over begeleiding van mensen met doofblindheid binnen uw instelling
- z. Met instellingen organiseren en uitvoeren van voorlichting over mensen met doofblindheid

Financiering

Onze diensten worden op verschillende manieren gefinancierd. Dit is afhankelijk van verschillende factoren zoals het ZZP en de diensten die afgenomen worden. Het gros van onze werkzaamheden wordt vergoed vanuit de zorgverzekeringswet (denk aan eigen risico) of worden op offertebasis en/of onderaannemerschap uitgevoerd. Wij kunnen u vooraf informeren over de wijze van financiering, in afstemming met de relatiebeheerder.

Colofon

Bartiméus expertisecentrum doofblindheid
Postbus 340
3940 AH Doorn
www.bartimeus.nl

tekst: Caro Verlouw- Mooij en Ingrid Korenstra
foto's: Ingrid Korenstra

Bronnenlijst

Saskia Damen en Mijkje Worm, aangeboren doofblindheid. Het ondersteunen van kinderen en volwassenen met beperkingen in zien en horen sinds de geboorte of vlak erna. Stad uitgever, naam uitgeverij jaar uitgave.

Meer weten over de mogelijkheden van Bartiméus?

Ga naar www.bartimeus.nl

Of bel de Bartiméus Infolijn
T 088 - 88 99 888